

Cap a la Síntesi Estratègica

(document resum i exploratori 3)

La reducció compartida de les desigualtats
socials a la ciutat per fer una Barcelona més
Inclusiva

Secretaria Tècnica de l'Acord Ciutadà

Abril 2017

I. TEMES CRÍTICS

Després d'una primera anàlisi dels temes crítics, dels estudis sobre la situació social de la ciutat i els seus entorns i tenint en compte el document de plantejament de l'Estratègia de Ciutat, hem formulat una primera hipòtesi sobre els temes crítics més importants que caldria abordar per a fer de Barcelona una ciutat més igualitària i inclusiva. Els temes crítics han estat tema recurrent tant a les entrevistes realitzades a persones responsables de departaments municipals, les entitats socials i serveis socials, els grups polítics municipals, així com en els grups de deliberació de la Assemblea de l'Acord Ciutadà i de la reunió conjunta entre realitzada entre el Consell Municipal de Benestar Social i el Consell de la Governança de l'Acord Ciutadà.

Hem dividit els temes crítics en: temes comuns a gairebé totes les ciutats de l'Europa Mediterrània, i els més específics de Barcelona (això no vol dir que siguin singulars de la nostra ciutat, sinó que són menys comuns a les ciutats de l'Europa Mediterrània).

TEMES CRÍTICS D'ENTORN DE LES CIUTATS DE L'EUROPA MEDITERRÀNIA. Als que cal donar resposta amb objectius i projectes:

1. *Les desigualtats socials són el principal factor de la crisi social, d'instabilitat econòmica i un dels elements determinants de la direcció que prendrà el canvi d'era.*
 - a. El binomi creixement econòmic /recessió inestable té la seva arrel en les desigualtats i creixement de la pobresa.
 - b. Hi ha una continuïtat de la crisi social que té dos aspectes: estructural i l'agreujament conjuntural, donades les recessions econòmiques que la crisi estructural provoca.
2. Les desigualtats de renda es manifesten a les ciutats avançades, i en concret a Barcelona, en quatre dimensions clau que qüestionen el *dret a la ciutat* per a moltes persones i grups socials:
 - a. *Dualització social:* creixen poc els sectors de renda alta, augmenten molt els de renda baixa, disminueixen les rendes mitges.
 - b. *Polarització social:* els sectors més rics es fan més rics i els pobres més pobres, augmentant les desigualtats socials.

- c. *Expulsió dels sectors més vulnerables de l'habitatge*: en uns barris l'expulsió genera desertització de la funció residència (més allotjaments turístics, per exemple) i en d'altres gentrificació, substitució de sectors de baixa renda pels de renda més alta.
- d. *La dinàmica de la desigualtat socioeconòmica incideix de manera asimètrica* en les següents variables: gènere, edat, diversitats funcionals, origen geogràfic i cultural de la població.
3. *La desigualtat social és multidimensional, no és només de renda*. En la perspectiva de la societat del coneixement o societat en xarxa hi ha *tres desigualtats que emergeixen amb força segons les classe social: les desigualtats educatives, les culturals i les d'accés a les tecnologies (fractura digital)*.
4. Els determinants socials i les desigualtats socials es relacionen amb *desigualtats en salut*, mostrant pitjors indicadors de salut en la població més desfavorida. Les desigualtats en salut es mostren en forma de gradient, afectant a tots els nivells socioeconòmics.
5. *Les desigualtats agreugen els processos de vulnerabilitat i exclusió social*. En especial, la polarització, la dualització social i l'expulsió, incideixen en l'augment de les desigualtats i l'ampliació de la vulnerabilitat i els processos d'exclusió, ja que cada cop posen en perill o sostrauen directament a més persones dels àmbits en què es considera adient participar: nivell de renda suficient, habitatge, ocupació, vincles socials, sanitat, ensenyament, benestar social.
6. *Existeix una correlació entre els barris més pobres i la feblesa del teixit associatiu d'aquests barris, que incideix en la capacitat d'una resposta resilient (manca de capital social)*.
7. *Les dinàmiques de desigualtat estan donant lloc a "nous" fenòmens socials*: pobresa en les treballadores i treballadors assalariats, allunyament prolongat de l'ocupació, massiva exclusió de l'habitatge, impacte en les desigualtats de la salut (expressada en diferents indicadors de salut); assenyalant també la importància de les violències de gènere i familiar (infanto –juvenil i persones grans).
8. *La tendència a patir un trastorn mental com l'ansietat o la depressió en persones adultes augmenta en els anys de recessió i aprofundiment de la crisi social*.

9. *Les persones en situació d'exclusió residencial incrementen a partir de la recessió de l'any 2008, i es manté en l'actualitat. A Barcelona es calcula que 12.904 persones viuen en aquesta situació.*
10. *Hi ha una manca de oportunitats pels joves i les joves per aconseguir una garantia d'ingressos que asseguri la seva autonomia i projectes de vida.*
11. *Incerteses i turbulències que provoca la globalització d'allò social per l'inestabilitat de les polítiques públiques: evolució de l'acord de la UE sobre refugiats, la dinàmica de les polítiques de restricció/expansió de les inversions públiques i socials, les evolucions polítiques en els governs dels països de la UE, i de la pròpia CE, així com en els països més influents en l'economia, la societat i la sostenibilitat global.*
12. *Exigència de replantejar les polítiques públiques, cap a la nova governança de xarxes o de coproducció, també a nivell de ciutats: consistent en l'articulació dels recursos públics i de la iniciativa social i privada, així com del compromís ciutadà i les dinàmiques comunitàries per a donar respostes resilients i sinèrgiques cap als desafiaments socials i avançar, i no retrocedir, en drets socials. Per això és necessari un reconeixement compartit de la desigualtat social com a problema comú que cal abordar.*

TEMES CRÍTICS ESPECÍFICS DE BARCELONA

A Barcelona, com a qualsevol ciutat de l'Europa Mediterrània, la seva qüestió social està condicionada pels temes crítics abans assenyalats, però disposa de temes crítics que singularitzen, encara que no individualitzen, la seva situació social:

- ~~13.~~ *A Barcelona s'està produint un important procés d'expulsió de les persones de baixa renda dels seus barris com a conseqüència de l'augment del preu de l'habitatge, per la intensa demanda de sòl, com a conseqüència dels processos de globalització de fluxos de capital i de persones que tenen lloc a la nostra ciutat.*
14. *Barcelona disposa d'un ampli teixit d'entitats socials en el conjunt de la ciutat amb capacitat de col·laboració i compromís entre elles (entitats, federacions i, en especial, la Taula del Tercer Sector) i amb el govern municipal (en especial, l'Acord Ciutadà per una Barcelona Inclusiva) per incidir de manera sinèrgica i positiva en l'abordatge dels desafiaments socials.*

15. *La ciutat disposa històricament d'un dels ajuntaments europeus amb més incidència a la seva ciutat. A més, durant l'època de crisi social la inversió pública municipal ha crescut a la ciutat, especialment, la despesa social, per fer front als desafiaments socials.*
16. *Important presència de la població immigrada en alguns barris de la ciutat. La immigració va passar de ser quasi inexistent a representar el 22% en la ciutat en els darrers anys. En alguns barris de la ciutat actualment supera el 50% la població immigrada, que ha implicat importants canvis en l'estructura de població en alguns barris de la ciutat.*
17. *Augment permanent de les persones grans (envelliment) i molt grans a la ciutat (sobreenvelliment), com a conseqüència, entre d'altres factors, de l'aturada d'arribada de persones immigrades i el retorn de part de les mateixes als seus llocs d'origen, que impliquen un important creixement dels índex d'envelliment i sobreenvelliment. Les persones grans representen el gran gruix de persones amb discapacitat. Les persones amb discapacitat representen el 8,4 % de la població.*
18. *L'atur es manté per sobre del 50% de l'atur existent l'any 2007, any anterior a l'inici de la recessió a Barcelona. Els sectors més afectats són els i les joves, les dones, els majors de 50 anys i les persones amb discapacitats.*
19. *Important presència de l'economia social (entre el 7 i el 10% del PIB) amb capacitat de generar feines estables, remuneracions adequades i millor accessibilitat al mercat de treball per tots els sectors socials.*
20. *Han emergit i emergeixen, importants moviments socials de defensa de drets socials, que impacten en la recuperació de la ciutat i els seus espais públics i comuns per la ciutadania com element essencial per garantir el dret a la ciutat.*
21. *La reacció social segregadora sobre persones immigrants, refugiades i el col·lectiu LGTBI, en termes comparatius amb d'altres ciutats, és baixa, però existeix, és important i es reflexa amb la baixa representativitat d'aquests sectors als sistemes de representació i participació de la ciutadania; cal estar vigilants perquè no augmenti i actuar per tal que s'incrementi la seva participació.*
22. *Increment de la complexitat i transversalitat de la demanda social que contrasta amb l'augment i la fragmentació dels ajuts i serveis que desborda l'actuació dels centres i serveis municipals, en especial, els Centres de Serveis Socials i d'assistència sanitària de la ciutat.*

23. Existeix una *correlació entre conflictivitat veïnal i percepció d'inseguretat ciutadana*, que renova, un cop més, la prioritat de l'actuació preventiva, de convivència i el treball en xarxa i comunitari.

24. La desigualtat també es produeix per altres eixos o variables socials com el gènere, l'edat o el país d'origen, apart de la renda i la classe social.

II. OBJECTIUS ESTRATÈGICS GENERALS, més comuns i amb més impacte en la reducció de les desigualtats socials que es plantegen per fer una Barcelona més equitativa.

Donada la perspectiva de l'Estratègia d'Inclusió i de reducció de les desigualtats socials de la ciutat, entesa com estratègia marc, es considera que tots els plans i programes de l'Ajuntament i de les entitats socials, correspon a les entitats i departaments municipals, el seu impuls i seguiment així com la seva avaluació. L'Estratègia de ciutat, basant-se en ells, pretén identificar els objectius amb més impacte, més transversals i més compartits per a convertir-los en una Estratègia d'Inclusió i de reducció de les desigualtats socials per fer una Barcelona més equitativa.

Una vegada definits els objectius generals es definiran els subobjectius, projectes i accions més importants que s'estan portant o es portaran a terme a la ciutat.

De la coincidència de projectes i accions en objectius i subobjectius, s'identificaran els nous projectes estructurants o tractors de l'Acord que seran gestionats en coproducció/xarxa.

Una primera proposta d'objectius generals és la següent:

1. *Eliminar (reduir) l'exclusió residencial, tant sota la forma de desnonaments com per la inaccessibilitat d'amplis sectors socials al dret a l'habitatge, garantint l'accés als subministraments bàsics en un model de ciutat sostenible energèticament.*
 - a. *Ampliar i renovar el parc d'habitatge públic i de lloguer.*
 - b. *Fomentar noves formes d'habitatge com per exemple les cooperatives en cessió d'ús.*
 - c. *Combatre l'ús turístic dels habitatges.*
2. *Millorar i dignificar els barris, posant la vida quotidiana al centre, i enfortint: el teixit associatiu, la cohesió, la convivència, el capital social, la connectivitat*

i la creació dels elements de centralitat en els barris més vulnerables, lluitant contra l'expulsió residencial dels seus residents com efecte pervers de l'impacte de la millora en l'alça dels preus de l'habitatge.

- a. Fer els barris més habitables i inclusius.*
 - b. Invertir a nivell de planificació urbana en els barris més desfavorits per generar entorns promotors de qualitat de vida dels veïns i veïnes.*
 - c. Afavorir la mobilitat activa (caminant i amb bicicleta) a tots els barris per assegurar una millor qualitat de l'aire i per afavorir la salut.*
- 3. Garantir la cobertura de les necessitats fonamentals o drets bàsics per una vida digna, autònoma i saludable de totes les persones, en la perspectiva dels drets socials i de l'empoderament personal i comunitari, en especial de les persones vulnerables i en risc d'exclusió.*
- 4. Assegurar l'accessibilitat a tots els serveis de la ciutat, mitjançant: la mobilitat fàcil i sostenible en condicions d'igualtat per a totes les persones i per tota la ciutat, l'aplicació dels entorns digitals a les situacions d'aïllament, vulnerabilitat social i de salut, la implementació progressiva de models de fiscalitat i tarifació social, i fent front a l'efecte NIMBY/Aquí No*
- 5. Fer front a totes les manifestacions de desigualtat i pobresa tradicionals (renda baixa, classe social treballadora) i noves (educativa i cultural, vincles socials, digital, energètica, feminització de la pobresa i la precarietat, entre d'altres) establint plans i programes integrals amb mesures d'acció positiva en els sectors socials més afectats (dones, infància i joventut vulnerable, persones sense llar, segregacions culturals i ètniques, exclusions per la procedència geogràfica, persones amb discapacitat, persones amb dependències, persones amb dificultats greus per gaudir de salut mental, persones afectades per discriminació).*
- 6. Fomentar la igualtat de gènere en l'ús del temps, el treball productiu i reproductiu, la participació política, la publicitat, l'educació, etc.*
- 7. Reduir les desigualtats en salut, prioritzant accions en els barris identificats amb els pitjors indicadors socioeconòmics i de salut.*
- 8. Igualar les oportunitats en l'educació entre els barris i garantir una atenció socioeducativa de qualitat en la petita infància 0-6, i en especial 0-3, i les seves*

famílies com a factor decisiu en la prevenció de les desigualtats socials futures i com un dels instruments d'igualtat de gènere.

9. Fomentar la igualtat i la no discriminació per opció sexual i vetllar per les oportunitats en l'educació i laborals futures en l'adolescència, per tal de no provocar desigualtats socials i reduir-ne les existents.
10. *Assegurar el benestar social de les persones grans, l'apoderament de les seves vides, basat en la seva autonomia personal i social i el seu protagonisme en el fer ciutat, fomentant l'envelliment saludable.*
11. *Donar més oportunitats socials per a la igualtat en l'ocupació de qualitat prioritàriament a dones, joves i persones adultes a partir dels 45 anys i amb discapacitats. *Mantenir les oportunitats laborals i socials de les persones en atur de llarga durada.**
12. *Fer de Barcelona, una ciutat mundial de drets de ciutadania i dels valors d'equitat, respecte, convivència, solidaritat i empoderament individual i comunitari de la ciutadania: lluitar contra qualsevol tipus d'estigmatització i segregació social, i donar prioritat a la prevenció de la violència sobre les persones.*

El desplegament d'aquests objectius generals en objectius operatius, projectes i accions hauran de mostrar que compleixen els següents criteris d'actuació clarament transversals:

- A. *Els objectius que per l'assoliment de l'equitat de gènere s'estableixen en el Pla per la Justícia de Gènere (2016-2020).*
- B. *L'impuls de la governança democràtica i de xarxes: coproducció de serveis, projectes de treball en xarxes, transversalitat, participació, compromís social de la ciutadania, cultura cooperativa i organització comunitari de la ciutadania.*
- C. *Dotació de reconeixement i valor econòmic i social al treball domèstic i de cures, com a política de vida per la democratització de les cures.*
- D. *Desenvolupament de l'economia social i solidària i, en especial, a la iniciativa social no lucrativa.*
- E. *Enfortiment del caràcter equitatiu i inclusiu de l'Ajuntament i dels actors socials del Acord Ciutadà: qualitat de l'ocupació, clàusules socials, contractació d'entitats de l'economia social en la gestió externa dels serveis a les persones.*